

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Op boekenjacht: acquisitiereizen voor meer diversiteit en betere collectie

Bruinhorst, G.C. van de; Damen, J.C.M.

Citation

Bruinhorst, G. C. van de, & Damen, J. C. M. (2022). Op boekenjacht: acquisitiereizen voor meer diversiteit en betere collectie. *Ip: Vakblad Voor Informatieprofessionals*, 2022(7), 1-4. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3483869>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3483869>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

COLLECTIEVORMING | GERARD VAN DE BRUINHORST EN JOS DAMEN

Acquisitiereizen voor meer diversiteit en betere collectie

Op boekenjacht

Bibliotheekmedewerkers van het Afrika-Studiecentrum Leiden gaan jaarlijks naar Afrika om unieke boeken binnen te halen - al ontploft er wel eens een bom op een paar honderd meter van de boekenbeurs. Het resultaat is een voortdurende instroom voor de bijzondere collectie Afrika-boeken in Leiden. Pleidooi voor een diversere collectieaanpak van bibliotheken

in Afrika

Zimbabwe Book Fair (2012)

Gerard van de Bruinhorst en Jos Damen
 Respectievelijk wetenschappelijk informatiespecialist en hoofd bibliotheek & ICT van het Afrika-Studiecentrum van de Universiteit Leiden

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw bezoeken medewerkers van het Afrika-Studiecentrum (ASC) van de Universiteit Leiden regelmatig Afrikaanse landen. Hoofddoel: de aanschaf van boeken en ander materiaal ter ondersteuning van onderzoek en onderwijs. Ook in coronatijd gingen de reizen door: in 2021 kwamen zeshonderd boeken uit Rwanda naar Leiden. Meestal is zo'n reis gekoppeld aan een boekenbeurs, cultureel festival of conferentie, bijvoorbeeld de **Salon International de l'Édition en du Livre** in Rabat, de **Hargeysa International Book Fair** in Somaliland of de **Zimbabwe International Book Fair** in Harare. Ongeveer 10 procent van het acquisitiebudget wordt op deze manier uitgegeven en dat levert per jaar honderden bijzondere boeken op.

Acquisitiereizen zijn zeker niet de heilige graal voor collectievorming, maar een aantal weken bezig zijn met een land voor, tijdens en na een reis is hier wel waardevol voor. Het heeft een aantal voordelen om dit regelmatig te blijven doen als aanvulling op de gewone manieren van aanschaf, waaronder blanket orders bij leveranciers in Afrika, approval plans, handmatige selectie en patron driven-acquisitie.

Voordeel 1: BIJZONDERE COLLECTIE
 Allereerst kan de bibliotheek door te reizen enigszins 'voeling' houden met wat er in een land gebeurt voor zover dat wordt gereflecteerd in boeken. Belangrijke gebeurtenissen, zoals volkstellingen, een nieuw schoolcurriculum of de herziening van een grondwet, neem je veel beter waar in het land zelf. Het betekent ook dat de boeken die worden aangeschaft vaak exemplaren zijn die niet in veel bibliotheken in de wereld aanwezig zijn. Een behoorlijk percentage van de Afrikaanse boeken bij het ASC is het enige exemplaar dat in **WorldCat** te vinden is.

Voordeel 2: BREDERE COLLECTIE
 Ten tweede kan de bibliotheek door regelmatig te reizen een bepaalde vorm van 'vertekening' voorkomen, namelijk de selectie bij de aanbodkant op basis van economische motieven. Een loffelijk initiatief is bijvoorbeeld boekverkoper African Books Collective (ABC), die zichzelf presenteert als een 'African owned, worldwide marketing and distribution outlet for books from Africa – scholarly, literature and children's books'. Het is uiteraard belangrijk voor Afrikaanse auteurs om hun debiet te vergroten, maar de boeken via ABC zijn vanzelfsprekend geselecteerd op verkoopbaarheid in het westen. Een Ugandese auteur vertelde bijvoorbeeld dat ze, hoewel ze blij was met de bemiddeling van ABC, het jammer vond dat het bedrijf maar een fractie van haar boeken verkoopt.

Pas ter plaatse wordt het vaak duidelijk dat een auteur veel meer, veelaliger en vooral pluriformer schrijft dan vanuit de grote verkooppлатforms in eerste instantie lijkt. Het schrijven en publiceren van boeken en ander materiaal in welke vorm dan ook zijn de laatste twee decennia sterk gedemocrateerd, ook in Afrika. Heel veel hiervan wordt door copysshops, vanity publishers of op een eigen printer uitgegeven in een oplage van hoogstens een paar dozijn.

Beerta gekocht in Nigeria (2016). Het is op twee plekken in de wereld aanwezig, waaronder in het ASC Leiden.

Animal Farm in Somali-vertaling (*Beerta Xayawaanka*), gekocht op de Hargeysa International Book Fair (2019) in Somaliland.

'Diverse IBL-aanvragen uit Rotterdam maken duidelijk dat de Somali-gemeenschap in Nederland de collectie aan het ontdekken is'

Voordeel 3: BETER BEGRIP VAN CONTEX

Ten slotte biedt een acquisiteeris een prachtige aanleiding voor het verzamelen van stukjes 'context'. Een boek in de bibliotheek was vroeger vooral een eindproduct: al het andere gerelateerde materiaal – manuscripten, briefwisseling met de uitgever, drukproeven et cetera – was bedoeld voor de archieven of een literair museum. Boeken die tot de canon behoren, zijn natuurlijk al in de ASC-collectie aanwezig, maar de schoolboekjes die als studieleidraad voor zo'n specifiek werk worden geschreven, vormen een belangrijke bron voor de receptie ervan. De week van de **Westgate-aanslag in Nairobi in 2013** (met 71 doden) was er toevallig ook een boekenbeurs op enkele honderden meters van het complex. De kranten die in die week verschenen, zijn op zichzelf genomen niet zo bijzonder, maar ze vormen nu, negen jaar later, wel een unieke verzameling contextverhalen van een gebeurtenis.

25 boeken van Wole Soyinka (Nigeria, 2016).

Jama Musse Jama, organisator van de Hargeysa International Book Fair in Somaliland (2019).

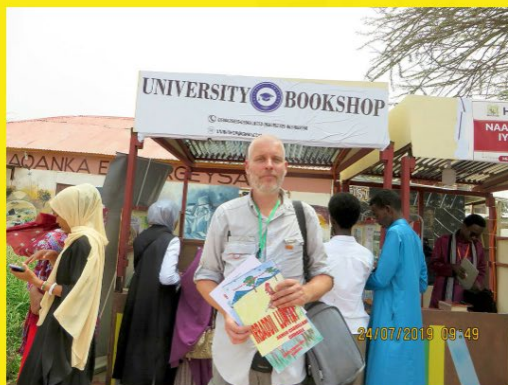
'Om Afrika te begrijpen moet je informatie binnenhalen die breed wordt gedeeld. Daarom verzamelen we e-documenten, maar ook papieren boeken'

GOEDE VOORBEREIDING VAN BELANG

Er zijn enkele randvoorwaarden om maximaal profijt te hebben van een acquisiteeris. Ten eerste: wees niet kieskeurig. Uiteraard is het collectievormingsprofiel leidend, maar laat het je niet beperken. Het is namelijk vooraf lastig in te schatten wat er voorradig zal zijn; mogelijk is datgene wat je verwacht er niet. In Hargeysa (2019) bijvoorbeeld was de doelstelling vooral om Engelstalig materiaal uit Somaliland te verzamelen, maar het aanbod aldaar bleek dusdanig beperkt dat breder inkopen (inclusief Somali-talige publicaties) noodzakelijk was. Later bleek dat een 'zegen in vermomming', want de aangeschafte publicaties in Somali waren aanleiding voor een heuse Somali-dag in Leiden, met gedichtenvoordrachten en interessante sprekers. En diverse IBL-aanvragen uit Rotterdam maken duidelijk dat de Somali-gemeenschap in Nederland de collectie aan het ontdekken is. Daarnaast is voorbereiding erg belangrijk. Vuistregel bij het ASC is dat we alleen naar een land in Afrika reizen als daar een boekenbeurs wordt gehouden. Verder maken de bibliotheekmedewerkers een inventarisatie: waar zitten grote boekwinkels, uitgeverijen, ngo's, universiteiten en kerken en moskeeën die boeken hebben uitgegeven? Daarna volgt de planning. Je moet het schoolsysteem kennen, de belangrijkste talen en de boekproductiecentra.

DIGITALE BRONNEN EN SAMENWERKING

Nog een randvoorwaarde is: vele handen maken licht werk. Af en toe een acquisiteeris naar een of twee van de 54 Afrikaanse landen lijkt een futiele bezigheid, toch leidt de andere manier van aankoop tot een diversere en dus waardevollere collectie. Een collectie die, indien door meerdere areastudies-bibliotheken ter hand genomen, een grote impact zou kunnen hebben. De illusie dat alles overal (digitaal) beschikbaar wordt en blijft, is vooral desastreus voor efemer materiaal waarvan de waarde (nog) niet wordt ingezien. De kortere doorlooptijd van edities is hier een voorbeeld van. De overvloed aan gratis digitale bronnen is bedrieglijk. Waarom zou je als bibliotheek nog papieren boeken kopen? En nog wel uit Afrika? Dat is toch duur? Om Afrika te begrijpen moet je informatie binnenhalen die breed wordt gedeeld. Daarom verzamelt en bewaart het ASC ook elektronische documenten, maar boeken zijn een integraal onderdeel van het debat in Afrika. Het kostenplaatje valt erg mee: inclusief vliegtickets, overnachtingen en postverzending zijn de kosten gemiddeld nauwelijks hoger dan die van boeken die vanuit Nederland worden aangeschaft.

Gerard van de Bruinhorst, met het kinderboek *Irbaddii Iuntay* van Axmed Cabdillahi Cawaale (Ahmed Awaleh), tijdens de Hargeysa International Book Fair (2019) in Somaliland.

DE LAATSTE TIEN ACQUISITIEIREIZEN VAN ASC LEIDEN

**DE LAATSTE TIEN ACQUISITIEREIZEN
VAN ASC LEIDEN**

- 2021 Rwanda
- 2019 Somaliland
- 2018 Botswana
- 2018 Marokko
- 2017 Burkina Faso
- 2016 Nigeria
- 2016 Marokko
- 2014 Ghana
- 2013 Kenia en Tanzania
- 2012 Zimbabwe

Voor reisverslagen:
ascleiden.nl/content/books

